

ชื่อวิทยานิพนธ์ : แนวคิดด้านคุณค่าของเสนาสนะตามหลักพุทธจริยศาสตร์

ผู้วิจัย : พระวัฒน์พงษ์ จานิสโร (เปงใจ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระวิสุทธิ จิตวิสุทธิ, ดร. พธ.บ. (จริยศึกษา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา),
Ph.D. (Philosophy)

: ดร.วิโรจน์ วิชัย พธ.บ. (ปรัชญา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวคิดด้านคุณค่าของเสนาสนะตามหลักพุทธจริยศาสตร์” มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดในการสร้างเสนาสนะทางพระพุทธศาสนา และ ๒) เพื่อศึกษาคุณค่าของเสนาสนะตามหลักพุทธจริยศาสตร์ว่ามีแนวคิดในการสร้างเสนาสนะทั้งวิธีการและ เป้าหมาย กระบวนการในการสร้างเป็นอย่างไรและเสนาสนะที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าอย่างไร

ผลจากการวิจัยนี้พบว่า เสนาสนะ หมายถึง ที่นอนและที่นั่ง หรือ ที่สำหรับพักผ่อนเป็นส่วนตัว ที่สำหรับหลักเรือนภาวาและประกอบกิจอันเป็นส่วนรวมของพระภิกษุสงฆ์สามเณร เสนาสนะมี ๒ อย่าง คือ เสนาสนะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ โคนไม้ ภูเขา ชอกเขา ถ้ำ (คิริคูหา) ป่าช้า ป่าช้า ที่แจ้ง และเสนาสนะที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ กุฏิ วิหาร เรือนชั้น เรือนโล้น เรือนว่าง ปราสาท ซึ่งการสร้างเสนาสนะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันตามแต่เจตนาของผู้สร้าง เสนาสนะทั้งสองอย่างนี้ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสาวกใช้เป็นเครื่องอาศัย ทั้งนี้แนวคิดในการสร้างเสนาสนะมีเป้าหมายตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ประการ คือ เพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์และเพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของบุคคลในสังคม เสนาสนะมีคุณค่าตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ๒ ประการ คือ คุณค่าหลักกับคุณค่ารอง โดยคุณค่าหลักสามารถแบ่งตามความเหมาะสมได้ ๒ นัย คือ ๑) คุณค่าของเสนาสนะในมิติทางศาสนา อันเป็นคุณค่าตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง ที่ได้วางเอาไว้ตามหลักการทางพระธรรมวินัย และ ๒) คุณค่าของเสนาสนะในมิติอื่นๆ คือ เสนาสนะสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก สำหรับคุณค่ารอง คือ ผลพลอยได้จากคุณค่าหลัก อันไม่ได้มาจากวัตถุประสงค์ในการสร้างเสนาสนะ เช่น วิหารลายคำ อุโบสถเงิน สร้างเพื่อประโยชน์ทางศาสนา แต่ด้วยฝีมืออันวิจิตรทำให้ผู้คนเดินทางมาเที่ยวชม ซึ่งบางกรณี คุณค่ารองอาจมีความโดดเด่นมากกว่าคุณค่าหลัก เป็นต้น

Thesis title : The Concept of Value on Senāsana (dwelling) in line with Buddhist Ethics

Author : Phra Wattanapong Danisassro (Pangjai)

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Dissertation Supervisory Committee

: Ven. Dr. Phra Wisit Thitawisiddho

B.A. (Ethical Education), M.A. (Buddhist Studies),

Ph.D. (Philosophy)

: Dr. Wiroj Wichai, B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies),

Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : February 20, 2017

Abstract

The thesis entitled “The Concept of Value on Senasana (dwelling) in line with Buddhist Ethics” consists of 2 objectives as 1) to study the conception of creating Senāsana (dwelling) in Buddhism and 2) to explore the value of Senāsana (dwelling) in line with Buddhist ethics. The conception of creating Senāsana (dwelling) on issues pertaining to the methods, the intended target, the process of creating as well as the value were analyzed reasonably.

From the study, it can be found that Senāsana means sleeping and sitting or a private place to rest, a peaceful place to meditate and a place for activities of Buddhist monks and novices publicly. There are two types of Senāsana (dwelling) : 1) Senāsana taking place naturally; tree bases, nook of mountains, caves, cemetery, overgrown forests and outdoors. 2) The man-made Senāsana; monk's cells, Uposatha halls, storied houses, vacant houses and castles. The aim of creating Senāsana (dwelling) are different depending on the intentions of the makers. Both types of Senāsana are allowed by the Buddha to perform various religious functions. The conception of creating Senāsana (dwelling) in Buddhism is of two aims: to meet the utilization of monks and to meet the use of the individual in society.

In addition, the value of Senāsana (dwelling) in line with Buddhist ethics consists of two aspects: the core value and the minor value. The first one indicates two aspects: 1) the value of Senāsana on the religious dimension; it is valuable for the purposes of establishing based on the Dhamma-vinaya, and 2) the value of Senāsana on other dimensions; these were made to meet the interests of society into the mainstream. Last, the minor value means byproducts of the core value such as golden chapels and silver chapels. These were created for the sake of Buddhism. That is, their fine craftsmanship makes people come to see. It can be said that it may sometimes be more interesting than the core value.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความเมตตาและอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ด้วยกันที่กรุณาให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณ ทั้งหลายดังนี้

กราบขอบพระคุณ พระครูธีรสุตพจน์, ดร. อย่างสูงที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ให้ข้อคิดและคำแนะนำในการศึกษาด้วยดีมาตลอด หากปราศจากความเมตตาของท่านแล้ว วิทยานิพนธ์เล่มนี้ก็ไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้เลย

พระวิสิทธิ์ จิตวิสิทธิ์,ดร. ที่เมตตาช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยปรับปรุงปรับเนื้อหาและระเบียบ ความคิดของผู้วิจัยที่อยู่ในภาวะกระจัดกระจายให้เข้าที่ อีกทั้งท่านยังช่วยเกลาเนื้อหาในส่วนที่บกพร่องให้ เข้าที่

ดร. วิโรจน์ วิชัย ที่เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำชี้แนะและผลักดันการทำงานวิจัย เปิดโอกาสในการปรึกษาข้อบกพร่องอย่างสม่ำเสมอ ติดตามทวงถามความคืบหน้าซึ่งเป็นการกระตุ้นเตือน และ ให้กำลังใจผู้ทำวิจัยตลอดมา

เพื่อนสภธรรมิกทุกรูป/คน ที่ได้มีส่วนช่วยผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้เขียนขอ น้อมบูชาคุณพระรัตนตรัยและคุณบิดา มารดาผู้ให้กำเนิด และพระอุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยให้ การอบรมสั่งสอนมาทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้รับการศึกษามาจนถึงทุกวันนี้

ท้ายที่สุดผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การวิจัยและเป็นฐานข้อมูลสู่การปรับปรุงระบบแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเสนาสนะในอนาคต

พระวัฒน์พงษ์ จานิสโร (เปงใจ)

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐